

CZEŚĆ III: RECENZJE

ZBIGNIEW TYBURSKI
„ENCYKLIKI JANA PAWŁA II. FUNDAMENTY WIARY I MORALNOŚCI KATOLICKIEJ”
WYDAWNICTWO NORBERTINUM, LUBLIN 2012, SS.202

Rozprawy Społeczne, Nr 2 (VIII), 2014

Mariusz Sztaba

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Sztaba M., (2014) *Recenzja książki Encykliki Jana Pawła II. Fundamenty wiary i moralności katolickiej*. Wydawnictwo Norbertinum, Lublin 2012, ss. 202. *Rozprawy Społeczne*, 2 (VIII), s. 69-70

Św. Jan Paweł II pozostawił po sobie dziesiątki tysięcy stron pisarskiej spuścizny, dotyczącej ważnych i różnorodnych zagadnień, w postaci prac naukowych, poezji i dramatów, tekstów pastoralnych, encyklik, adhortacji, listów apostoelskich, katechez, orędzi, przemówień i homilii oraz książek. Teksty te stanowią niezwykle inspirujący materiał dla licznych opracowań na całym świecie. Tak stało się również w przypadku ks. dra Zbigniewa Tyburskiego – socjologa religii, który przekonany o ważności papieskiego nauczania zawartego w czternastu encyklikach, postanowił dokonać ich analizy, a następnie streszczenia, po to, aby w sposób przystępny zaprezentować czytelnikowi ich główne przesłanie. Praca poczyniona nad treścią papieskich encyklik w USA - gdzie autor pracuje duszpasterstwo - zaowocowała publikacją zatytułowaną *Encykliki Jana Pawła II. Fundamenty wiary i moralności katolickiej*. Pozycja podzielona jest na czternaście rozdziałów, które poprzedzone są dedykacją, wprowadzeniem ks. prof. dra hab. Edwarda Walewandra oraz wstępem. Całość wieńczy zakończenie, spis encyklik i stosowanych w pracy skrótów oraz spis treści. Treść rozdziałów wyznaczają streszczenia poszczególnych encyklik analizowanych według chronologii ich powstawania.

Zamierzenie Autora, aby przybliżyć czytelnikom przesłanie encyklik stanowiących poniekąd przypomnienie fundamentów wiary i moralności katolickiej jest niewątpliwie ważnym, ale i trudnym zadaniem. Ważnym, ponieważ encykliki są urzędowym pismem papieża skierowanym do biskupów i wiernych Kościoła katolickiego oraz do wszystkich ludzi dobrej woli w celu wyłożenie ważnych kwestii dotyczących wiary i moralności, z uwzględnieniem zmieniającego się kontekstu społecznego, tj.: politycznego, kulturowego, ekonomicznego

i międzynarodowego. Trudność zaś w interpretacji i streszczeniu przesłania encyklik polega na tym, że dotyczą one różnych dziedzin ludzkiego życia i mają charakter interdyscyplinarnego podejścia do omawianych zagadnień. Czytelnik spotyka więc w nich refleksje etyczne, metafizyczne, antropologiczne, aksjologiczne, metodologiczne, psychologiczne, pedagogiczne, socjologiczne itp. Dostrzegana w encyklikach interdyscyplinarność podejścia sprawia, że obok wieloaspektowych zagadnień, mamy w nich do czynienia z trudnym nieraz językiem teologiczno-filozoficznym.

Autor recenzowanej książki, we wstępie przekonuje potencjalnego czytelnika, że pragnie zaprezentować „zwięźle i bardziej przystępnym językiem” przesłanie encyklik, aby zainspirować go „do twórczej refleksji” i pomóc mu w umacnianiu „fundamentów wiary i moralności”. Czy ten cel realizuje omawiana publikacja?

Po części na pewno, ponieważ pozwala ona czytelnikowi uświadomić sobie istnienie czternastu papieskich encyklik, ich czas powstania i pewne prezentowane w nich główne idee. Ale taką pracę i to w szerszym kontekście wykonał już o. Maciej Zięba prezentując przesłanie najważniejszych dokumentów Karola Wojtyły – Jana Pawła II, a wśród nich papieskie encykliki⁴. Lektura tych dwóch publikacji pozwala jednak na sformułowanie stwierdzenia, że bardzo trudno jednemu autorowi uchwycić najważniejsze idee analizowanych encyklik, co sprawia, że można w całości analiz „zagubić” centralne idee, albo zbyt słabo je wyartykułować. Tak np. ks. Z. Tyburski omawiając niezwykle ważną encyklikę *Laborem exercens* poświęconą zagadnieniu pracy, zupełnie pominął problematykę wychowania do pracy i przez pracę w rodzinie, którą Jan Paweł II nazwał „pierwszą

Adres do korespondencji: Mariusz Sztaba, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II,
Al. Racławickie 14, 20-950 Lublin,
e-mail: sztabowy@gmail.com, tel. (81) 445-33-27

¹ Badacze papieskiej spuścizny wskazują na ok. 85 tys. stron nauczania Karola Wojtyły – Jana Pawła II.

² Zob. M. Zięba, *Jestem z wami. Kompendium twórczości i nauczania Karola Wojtyły - Jana Pawła II*, Wydawnictwo M, Kraków 2010, ss. 331.

³ Zob. Z. Tyburski, *Encykliki Jana Pawła II. Fundamenty wiary i moralności katolickiej*, Norbertinum, Lublin 2011, ss. 202.

⁴ Zob. M. Zięba, *Jestem z wami...*, s. 66-118.

wewnętrzna szkoła pracy dla każdego człowieka” (nr 10). W proponowanym namyśle nad encykliką o pracy brakuje także ważnych papieskich uwag na temat relacji: praca a życie domowe, macierzyństwo i praca a „prawdziwy awans społeczny kobiet” (nr 19). Autor pomija także ważny głos Papieża dotyczący godności pracy na roli (nr 21), potrzeby udostępniania miejsc pracy osobom z różnorodną niepełnosprawnością (nr 22) oraz niezwykle ważnego dziś zagadnienia „emigracji za pracą” (nr 23).

Podobnie ma się rzecz z encykliką *Centesimus annus*, będącą swoistym rozrachunkiem z socjalizmem/komunizmem oraz refleksją nad istotą kapitalizmu. Autor recenzowanej pozycji wśród wielu poruszanych w niej kwestii, pominął kluczowe zagadnienie „błędu antropologicznego”, który był główną przyczyną upadku socjalizmu, a obecnie stanowi źródło różnorodnych problemów, tak w wymiarze jednostkowym, jak i społecznym (nr 13)⁵. Również w proponowanej analizie brakuje pogłębionego namysłu nad dwiema wersjami współczesnego kapitalizmu, o których traktuje nr 42 omawianej encykliki, uważany w niej za kluczowy⁶.

Przetoczone przykłady nie tyle podważają wartość i ważność proponowanej publikacji, co raczej zwracają uwagę na obiektywną trudność w adekwatnym opracowywaniu treści papieskich encyklik. Być może właściwszym sposobem zrealizowania zamierzonego celu byłaby prezentacja encyklik z uwzględnieniem ich całościowego spisu treści

i wpisaniem w niego idei mieszczących się w danym fragmencie tekstu. Ten zabieg pozwoliłby uniknąć powtórek i pominięcia ważnych zagadnień. Niewątpliwie innym, poznawczo ciekawym sposobem prezentacji treści encyklik, byłaby ich problemowa analiza, na zasadzie refleksji nad konkretnym wybrany zagadnieniu występującym w różnych encyklikach. Ta jednak praca wymagałaby interdyscyplinarnego podejścia i innej metodologii.

Ks. Z. Tyburski we wstępie zapewnia czytelnika, że w trakcie zapoznawania się z publikacją doświadczy bardziej przystępnego języka. Po części spełnia się zamierzenie autora. Dzięki wprowadzeniom do poszczególnych encyklik i licznym dygresjom, autor ułatwia zrozumienie trudnych kwestii poruszanych w analizowanych dokumentach. Nie znaczy to jednak, że w całości pracy uniknął trudnego języka teologiczno-filozoficznego. Co więcej niejednokrotnie ten język zamienił na język socjologiczny, gubiąc niuanse teologiczne, filozoficzne i pedagogiczne. Być może jest to moja subiektywna opinia, dlatego w tej materii zdaję się na opinię konkretnego, potencjalnego czytelnika.

Wydaje się, że recenzowana publikacja ma charakter pewnego *compendium*, co w języku łacińskim oznacza zarówno „krótszą drogę”, „uproszczenie”, „pominięcie i opuszczenie”, ale także „zysk” i „korzyść”. Ufam, podobnie jak i Autor oraz naukowci Recenzenci, że lektura tej publikacji zachęci czytelnika do sięgania po konkretne encykliki i pozwoli, aby św. Jan Paweł II stał się dla człowieka XXI wieku autentycznym przewodnikiem na trudnych drogach współczesnego świata.

⁵ Zob. A. Maryniarczyk, K. Stępień (red.), *Błąd antropologiczny*, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2003.

⁶ Maciej Zięba uważa, że zrzęb encykliki poświecony jest komentarzowi do twierdzeń zawartych w 42 numerze *Centesimus annus* (zob. M. Zięba, *Jestem z wami...*, s. 96).